

Võõrliigid ja nende seosed kaladega Eesti vetes Läänemeres

Henn Ojaveer

Pernova loodusmaja kalanduspäev 25.10.2022

Võõrliik

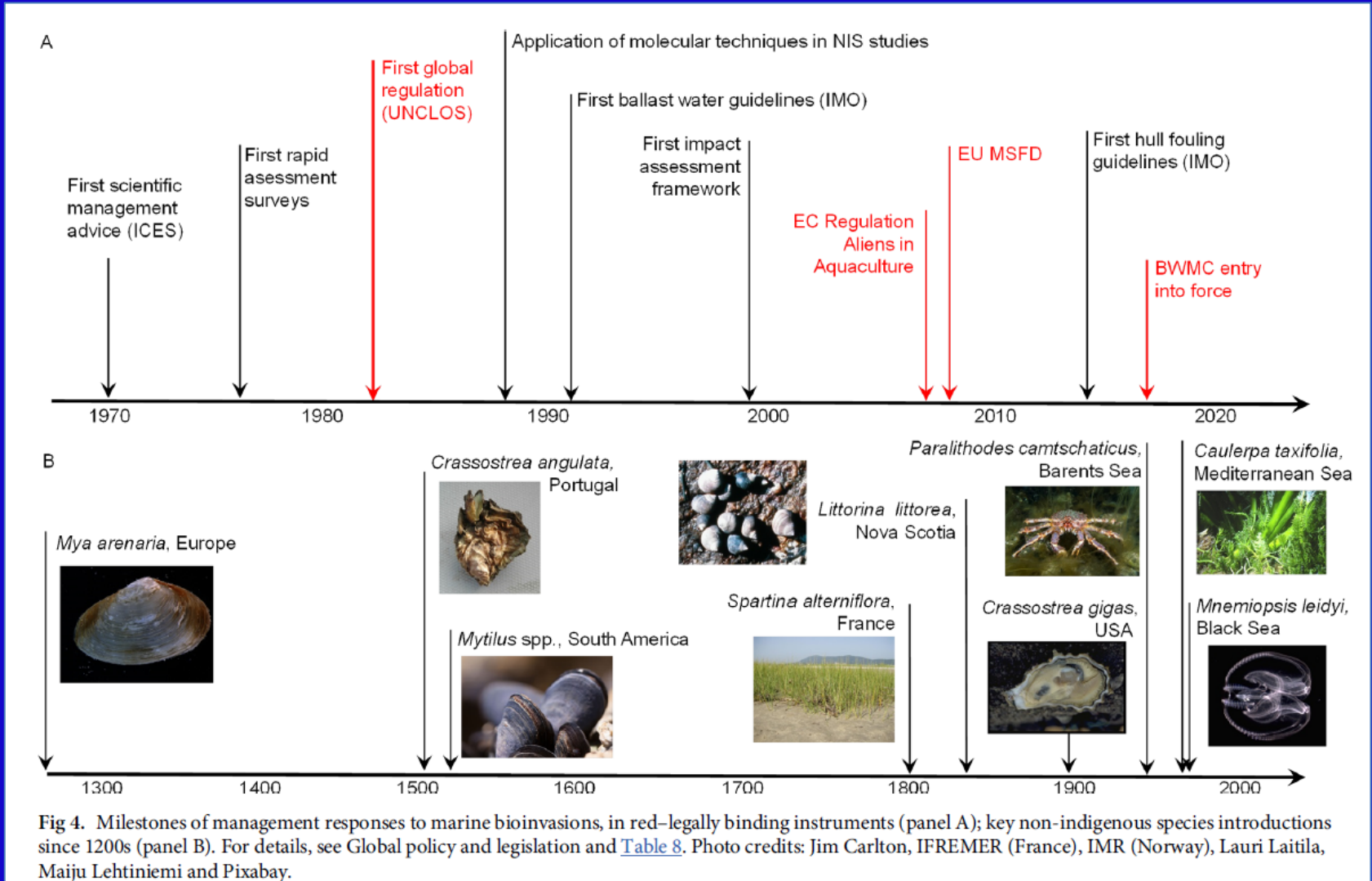
Võõr- ehk tulnukorganismideks nimetatakse liike, alamliike või madalamaid taksonid, kes on **inimese kaasabil levinud elupaikadesse, kuhu nad looduslike tõkete tõttu ise levida ei saaks.** See hõlmab organismi mis tahes osa või mistahes elustaadiumit (nt. ka sugurakke), kes võib uues keskkonnas ellu jääda ja paljuneda

- **Krüptogeenseks** nimetatakse teadmata päritoluga liiki, mida ei saa pidada ei kohalikuks ega ka võõraks
- **Juhuslik invasioon** toimub inimese teadmatul kaasabil
- **Tahtlik invasioon** tähendab võõrliigi eesmärgipärast toomist väljapoole liigi looduslikku levilat

Invasiivne võõrliik

Invasiivsed võõrliigid on sellised võõrliigid, mis on levinud, levivad, või on mujal näidanud võimet levida uude keskkonda ning mõjutavad, või võivad mõjutada kohalikku elurikkust, ökosüsteemi toimimist, sotsiaalmajanduslikke väärtusi ja/või inimese tervist.

Globalne ajajoon

Levikuviisid

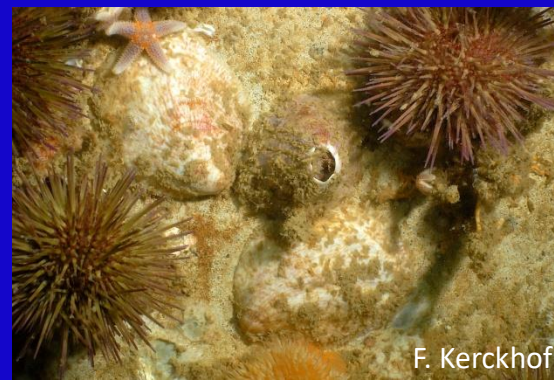
- Veealused ujustruktuurid
- Kanalid
- Kalandus
- Vesiviljelus
- Puhkemajandus
- Akvaariumi- ja eluskala kaubandus
- Biotõrje

Läänemerd Ponto-Kaspia piirkonnaga ühendavad kanalid

- 1 Oginskij (1768)
- 2 Bug – Pripet (1775)
- 3 Mariinskij (1810)
- 4 Severo-Dvinskij (1829)
- 5 Volga-Don (1952)

Mõju

- Inimese tervis
  - võib põhjustada põletusi, mürgitusi ja surma

Rhopilema nomadica (IOLR, Anon.)

Mõju

- Inimese tervis
  - võib põhjustada põletusi, mürgitusi ja surma
- Majanduslik
  - kalandus, turismimajandus, laevandus, jne.
  - kahju kümned miljardid eurod aastas

Rhopilema nomadica (IOLR, Anon.)

Võõrliigid võivad olla töendusobjektid

Pacific oyster
Crassostrea gigas

Slipper limpet
Crepidula fornicata

www.diytrade.com/china/pd/5484155/SHORT_NECK_CLAM_Ruditapes_philippinarum.htm

Manila clam *Ruditapes philippinarum*

www.idscaro.net/sci/01_coll/plates/gastro/pl_alyptraeidae_1.htm

Itaalia: *Ruditapes philippinarum* 40,000 t

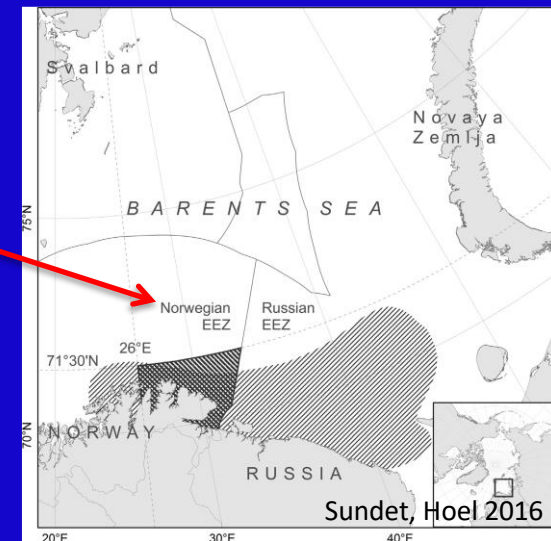
Prantsusmaa: *Crassostrea gigas* kuni 130,000 t

Kamtšatka punane kuningkrabi

Kaks majandamispiirkonda: piiramatu (viirutatud) ja piiratud (topelt viirutus) püük.

Norra püük 2021. aastal:
ca. 2000 tonni (>500 milj. NOK)

Mõju

- Inimese tervis
  - võib põhjustada põletusi, mürgitusi ja surma
- Majanduslik
  - kalandus, turismimajandus, laevandus, jne.
  - kahju kümned miljardid eurod aastas
- Ökoloogiline
  - mõju pöördumatu, tema suund ja ulatus reeglina prognoosimatu
  - globaalselt uus invasioon 9 nädala kohta (Vahemeres 1,5 nädala kohta – Suessi kanal)

Rhopilema nomadica (IOLR, Anon.)

AquaNIS infosüsteem

AquaNIS: Information system on x +

Pole turvaline | corpi.ku.lt/databases/index.php/aquanis

AquaNIS

Information system on aquatic non-indigenous and cryptogenic species

[Home](#) [Staff](#) [Credits](#)

taxonomy native origin biological traits

species

Taxonomy, native origin, biological traits, etc.

pathways impacts vectors habitats

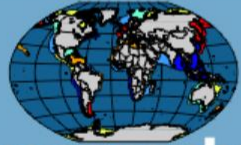
introduction events

Recipient regions, pathways, vectors, traits of recipient habitat, statuses, dates, etc.

search

Flexible multi-criteria search engine, data processing for further analysis.

geography

Geographical information arrangement for Species and Introduction events.

EARLY WARNING SYSTEM

Regionally harmonized early warning system concept

most widespread species

services

Tools for easier data overview.

Copyright: Dan Minchin. *Crepidula fornicata*.

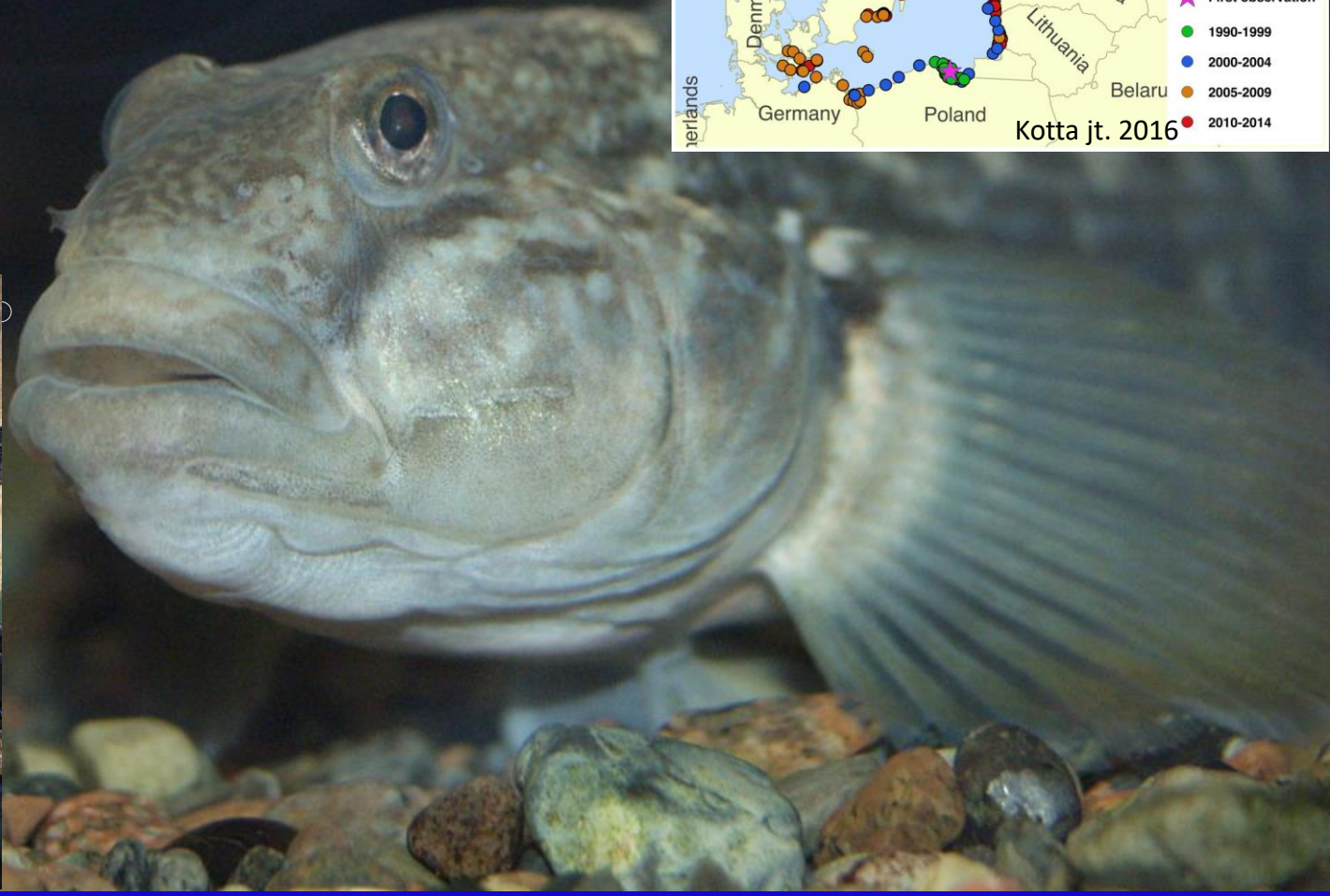
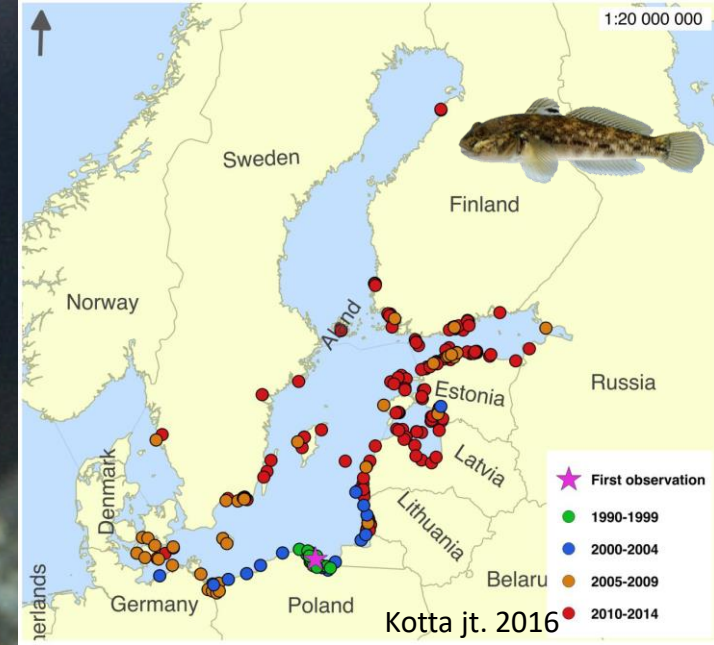
[Public domain](#)

About AquaNIS

www.corpi.ku.lt/databases/index.php/aquanis/credits

AquaNIS is an online information system on the aquatic Non-Indigenous Species (NIS), and species which might be considered as NIS, i.e. cryptogenic

???

Palanga kalaturul

/umbes 10 aastat tagasi/

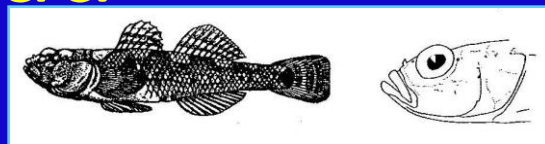
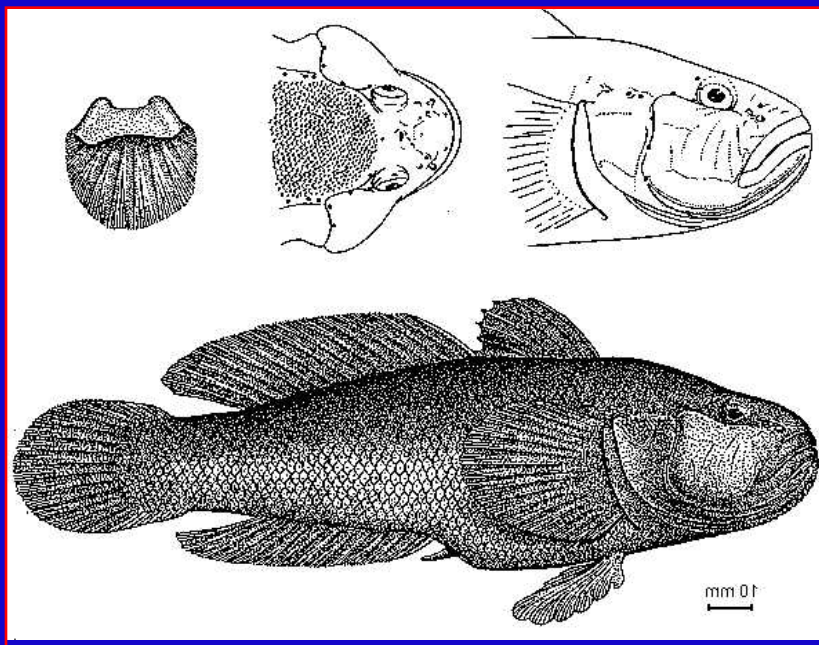

H. Ojaveer

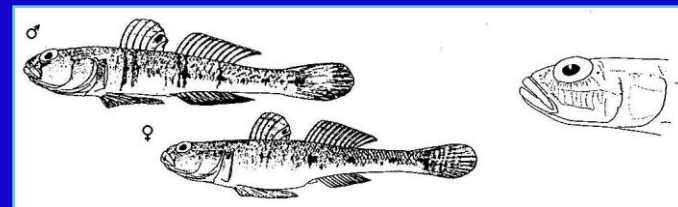
Läänemere mudilad

Ümarmudil

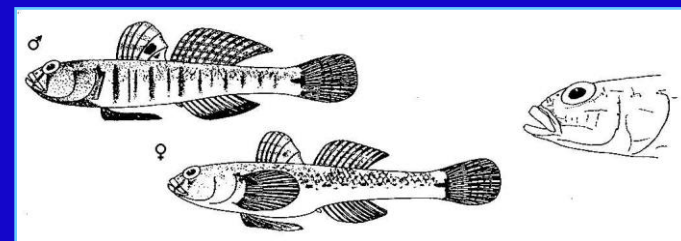
Neogobius melanostomus

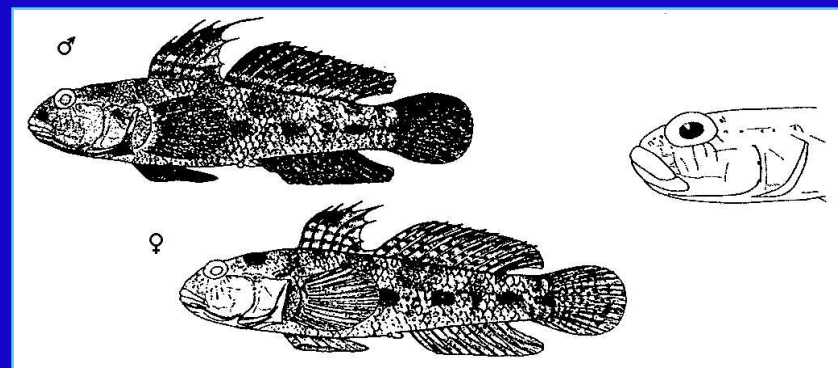
Kirjumudil

Pisimudil

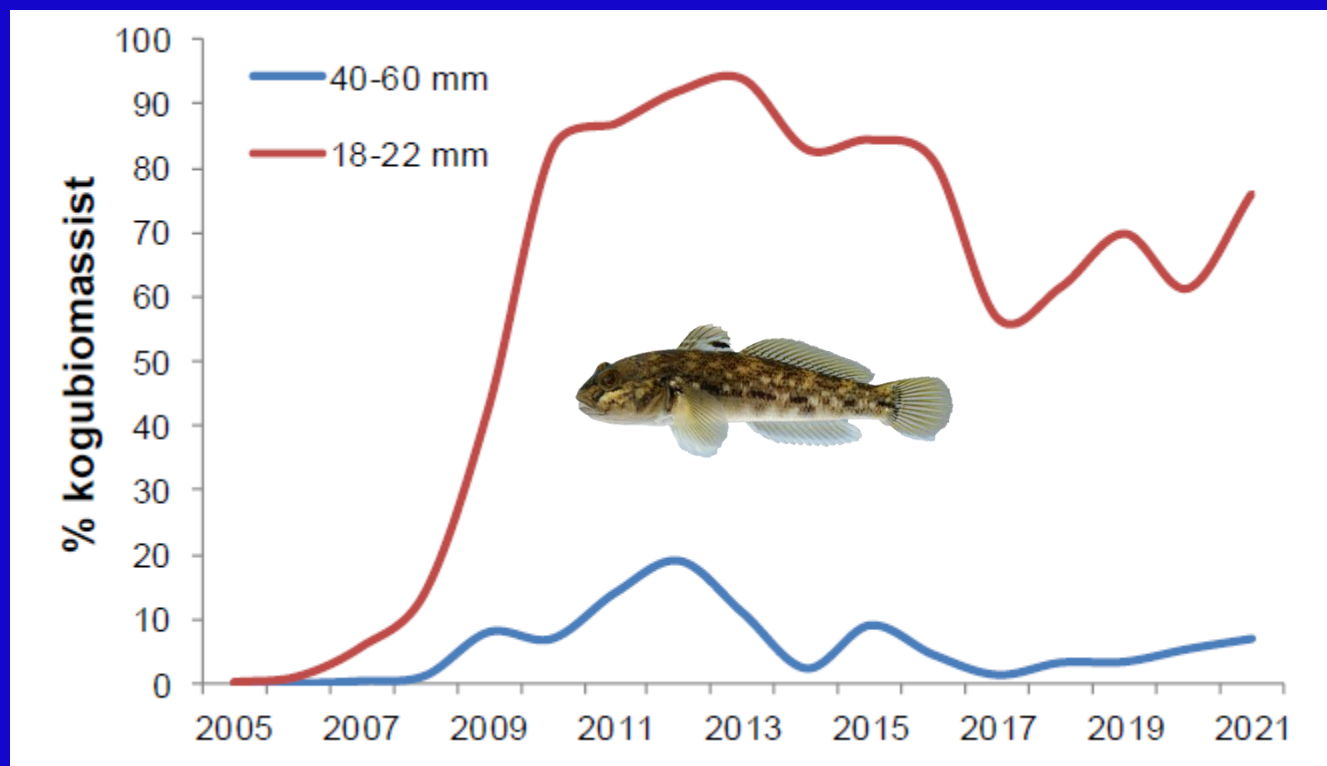

Väikemudil

Must mudil

Ümarmudila osakaal katsepüükides

Muuga laht

Ümarmudil

- **kui röövloom:**

- Mereselgrootud (söödav rannakarp)

- **kui toidu/elupaiga konkurent:**

- Kalad (lest, kammeljas)

- Merelinnud (aul)

- **kui saakloom:**

- Kalad (koha, ahven, tursk)

- Merelinnud (kormoran, hallhaigur)

Ümarmudil - toitumine

Ümarmudila toitumiseelistus

aerator
tube

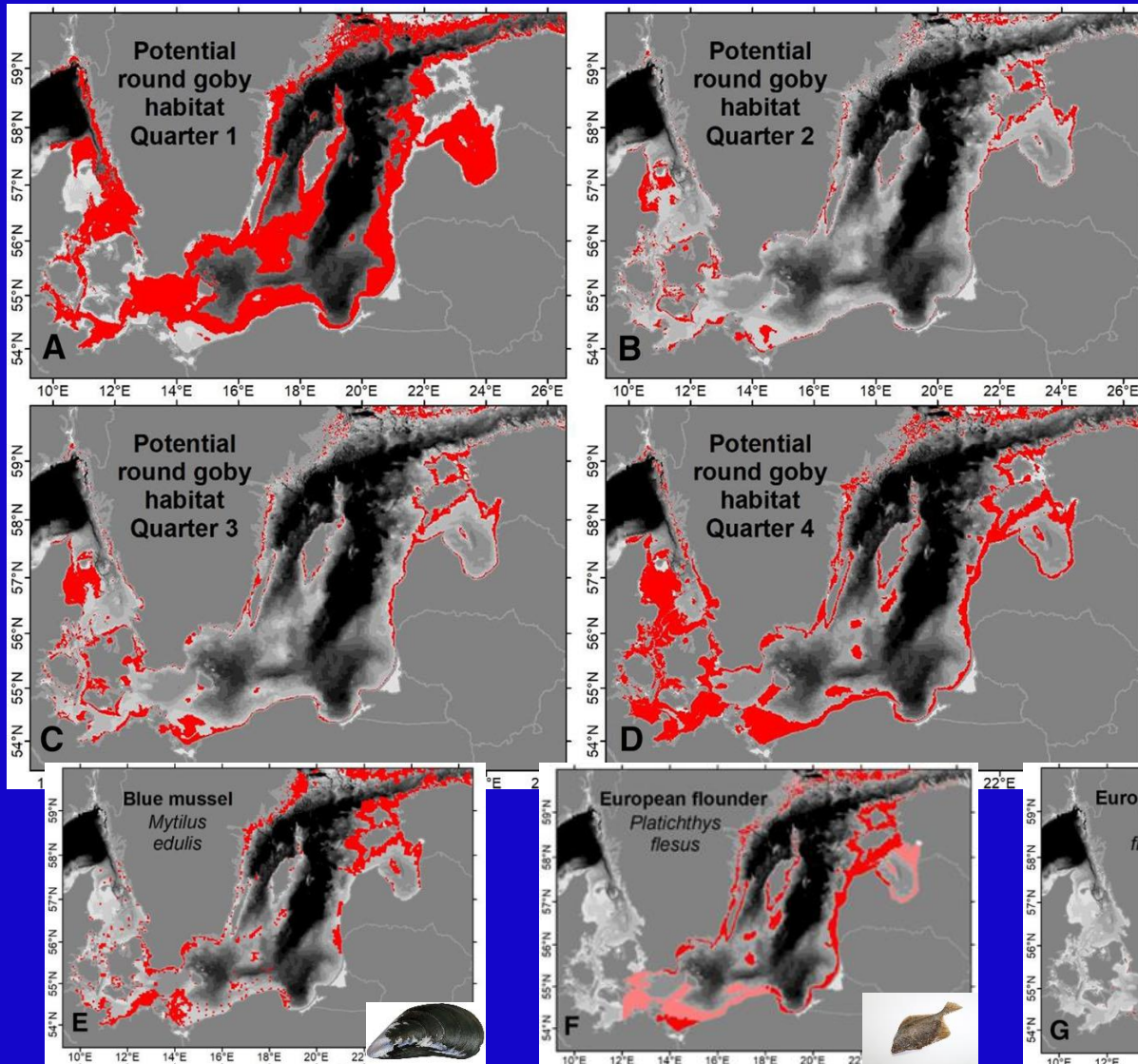
- Puudub saaklooma eelistus
- Sööb väiksemaid rannakarpe rohkem
- Kõrgema saaklooma tiheduse korral tarbib rohkem

- Toidueelistus ümarmudila levikut piirama ei hakka
- Suudab ökosüsteemi mõjutada ka selgrootute arvukuse maksimumi juures
- Domineeriva toidu arvukuse langus ei hakka kontrollima ümarmudilat

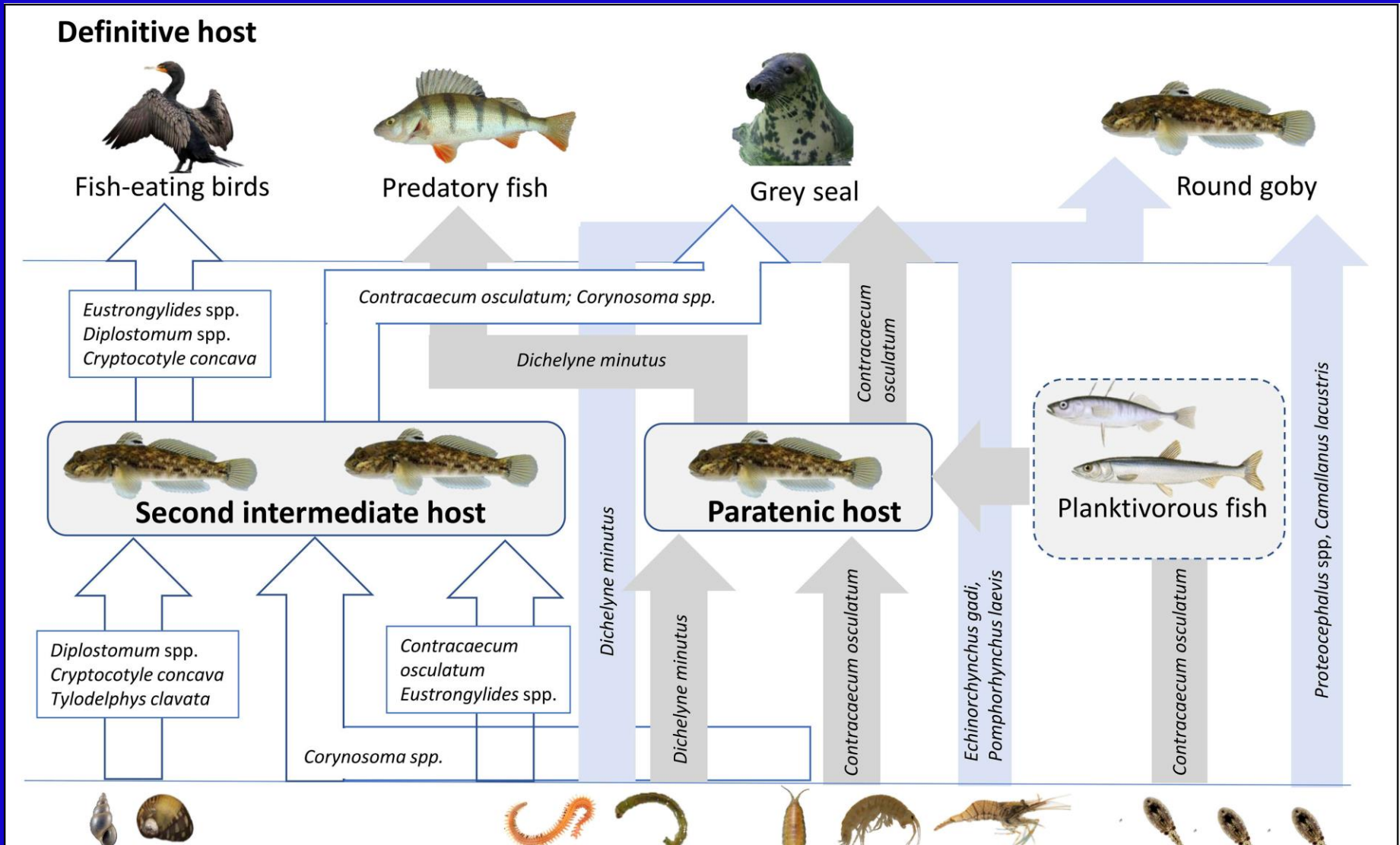
Nurkse, K.; Kotta, J.; Orav-Kotta, H.; Ojaveer, H. (2016). A successful non-native predator, round goby, in the Baltic Sea: generalist feeding strategy, diverse diet and high prey consumption. *Hydrobiologia*, x-x, s10750-016-2795-6 [ilmumas].

Ümarmudila ja mõjutatud liikide levik ja kattumine

Species	Quarter of the year	% overlap
Blue mussel	2	22.4
Blue mussel	3	31.8
Blue mussel	4	50.1
Perch	2	16.8
Perch	3	20.0
Perch	4	16.2
Flounder	2	21.4
Flounder	3	33.1
Flounder	4	70.0

Ümarmudila parasitoloogia

Läänemere teisi vöörkalu

Pakslaup

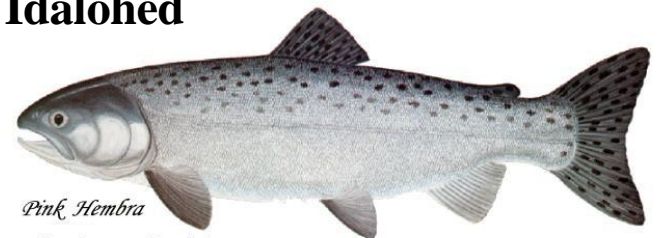

Höbekoger

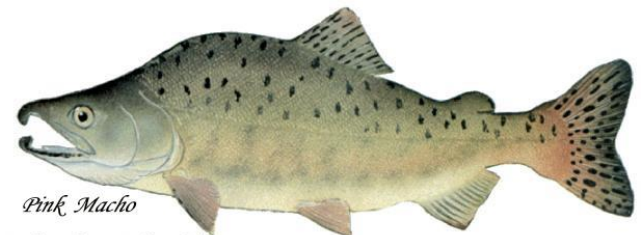

Vikerforell

Idalöhed

Pink Hembra
(*Oncorhynchus Gorbuscha*)

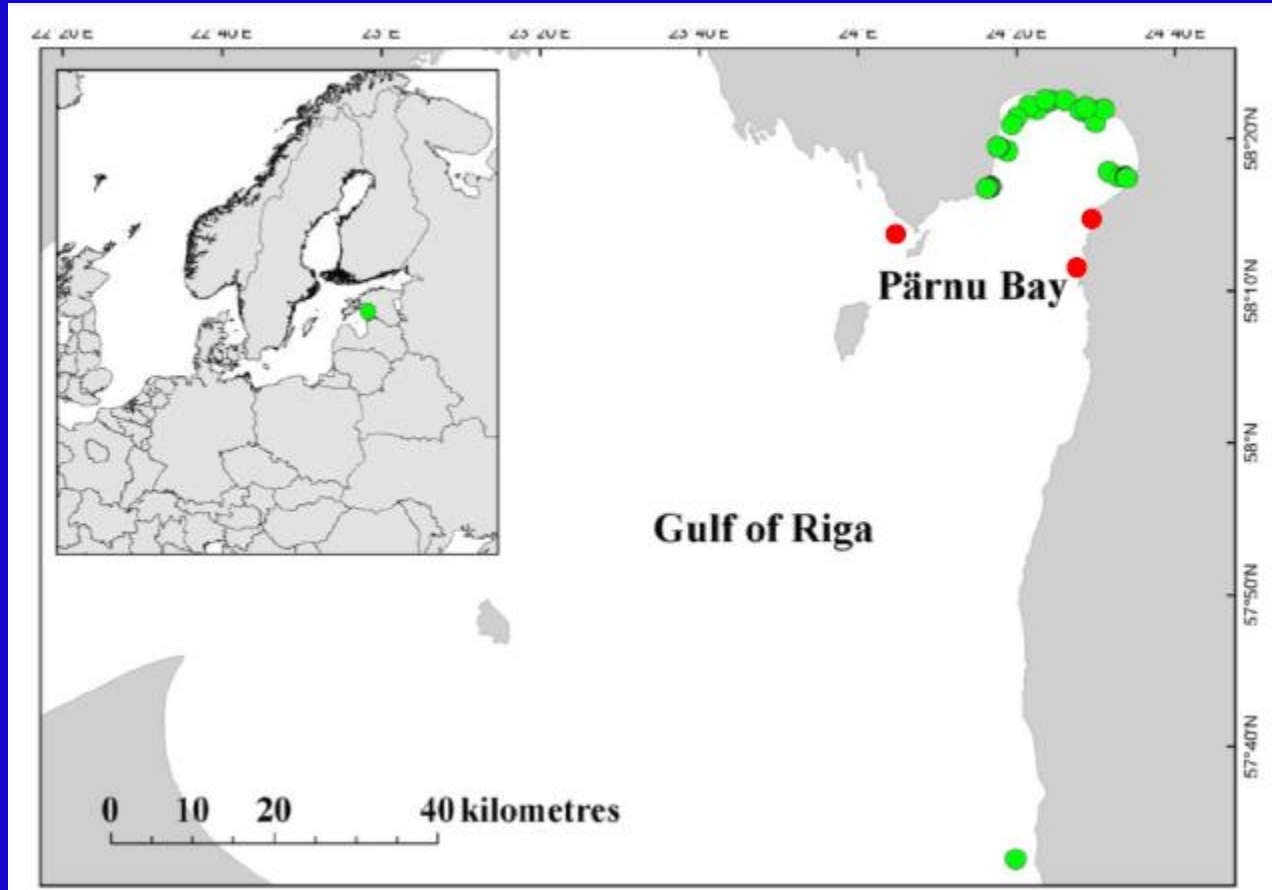
Pink Macho
(*Oncorhynchus Gorbuscha*)

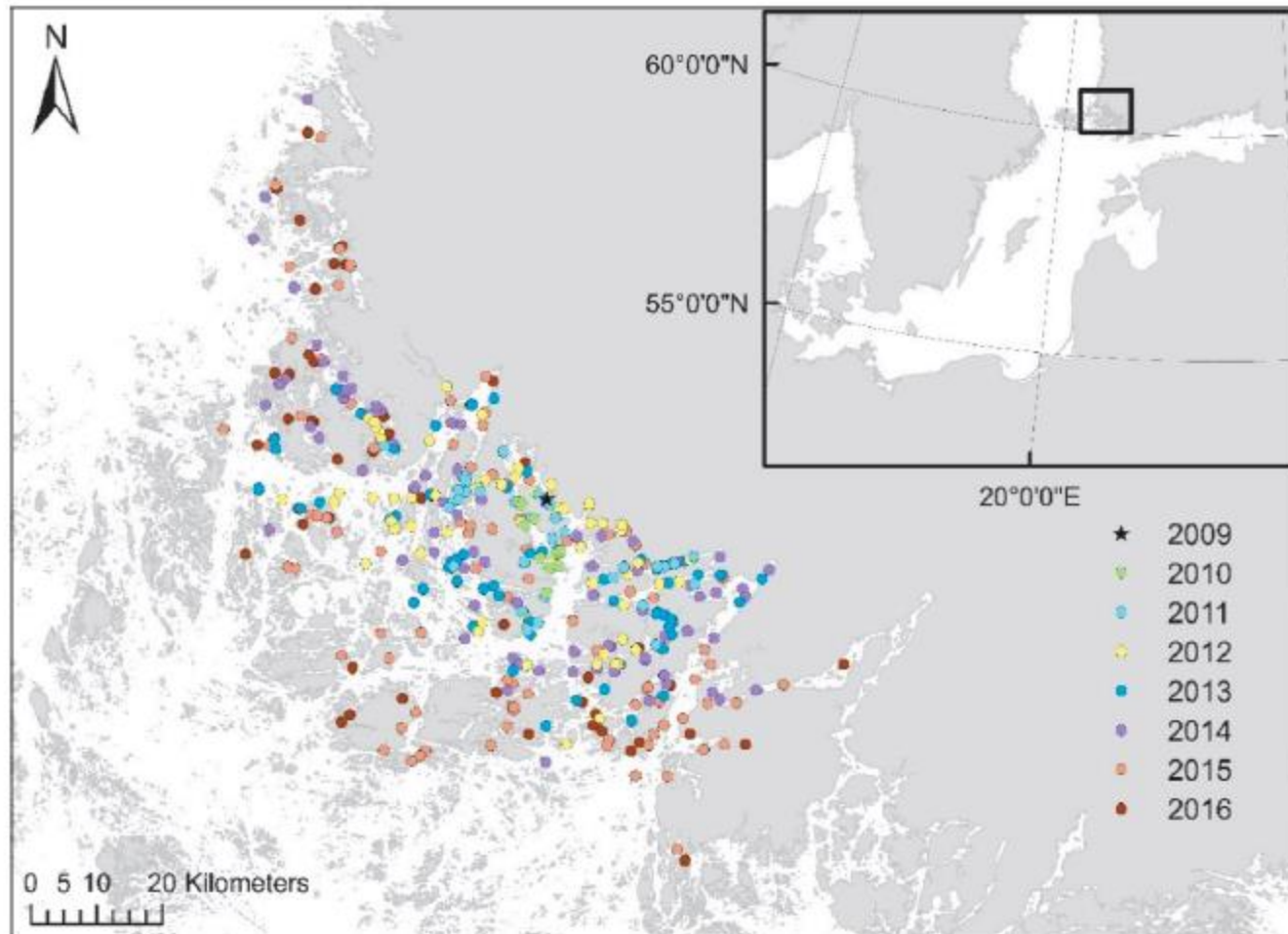
A. BAERI

tuurad

Harilik rändkrabi

Harilik rändkrabi Soomes

Figure 2. The range expansion of *Rhithropanopeus harrisii* in the Archipelago Sea, the northern Baltic Sea. The distribution area is based on the public observations reported to the Finnish Biodiversity Information Facility (FinBIF) and www.vieraslaajat.fi, accessed 10.4.2017.

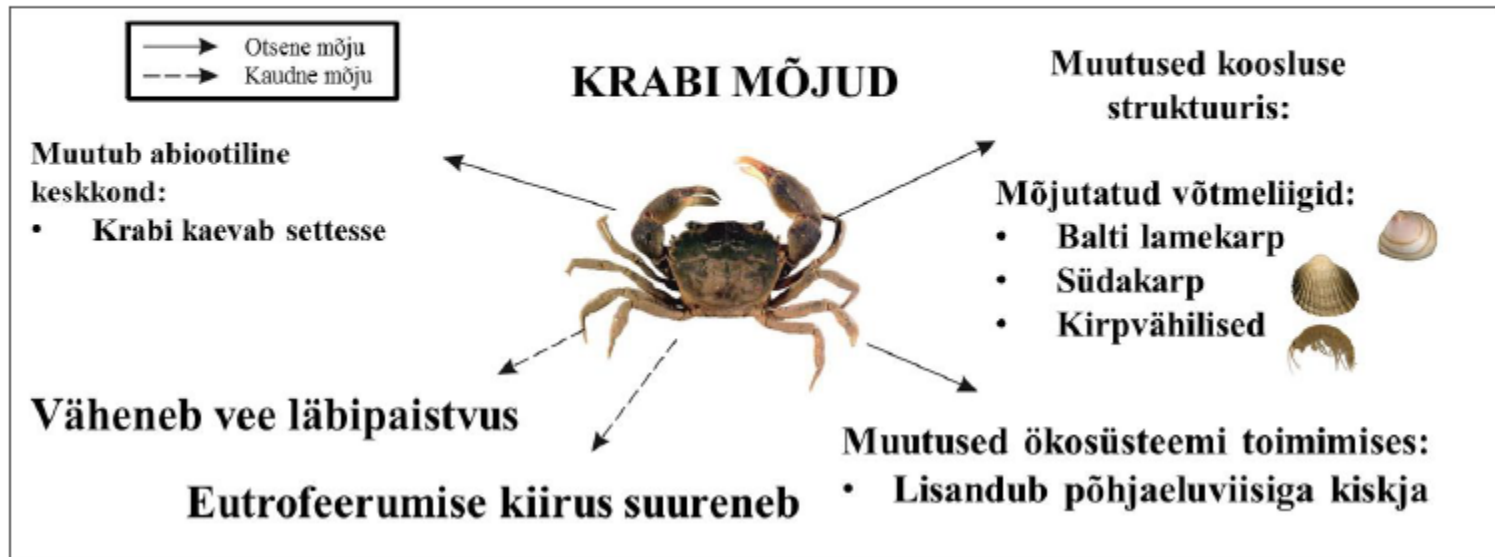
Krabi elupaigaeelistuse katse

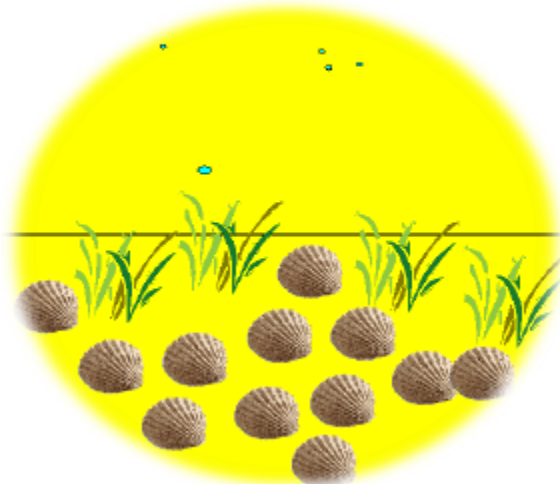
- Eelistab taimestikuga (põisardu) kivist elupaika võrreldes kivise või liivase elupaigaga.
- Toidu olemasolu ja konkurentsi suurenemine muudab vähem eelistatud elupaikade kasutamist
- Halvemates elupaikades olid pigem väiksemad krabid

Nurkse, K.; Kotta, J.; Orav-Kotta, H.; Pärnoja, M.; Kuprijanov, I. 2015. Laboratory experiment on the habitat occupancy of the crab *Rhithropanopeus harrisi* (Gould) in an invaded ecosystem: The north-eastern Baltic Sea. *Estuarine Coastal and Shelf Science*, 154, 152–157. doi:10.1016/j.ecss.2014.12.046.

Harilik rändkrabi (*Rhithropanopeus harrisi*)

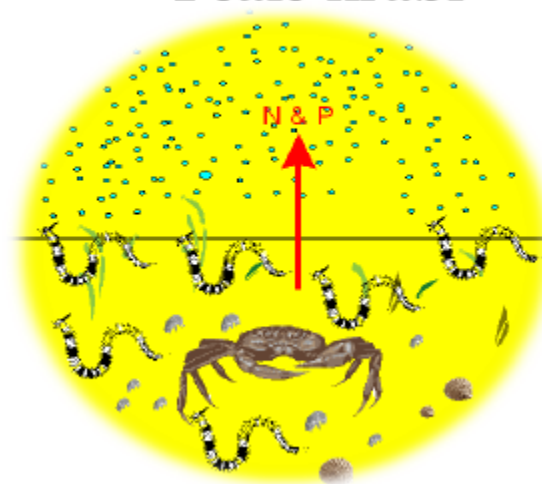

Enne krabi

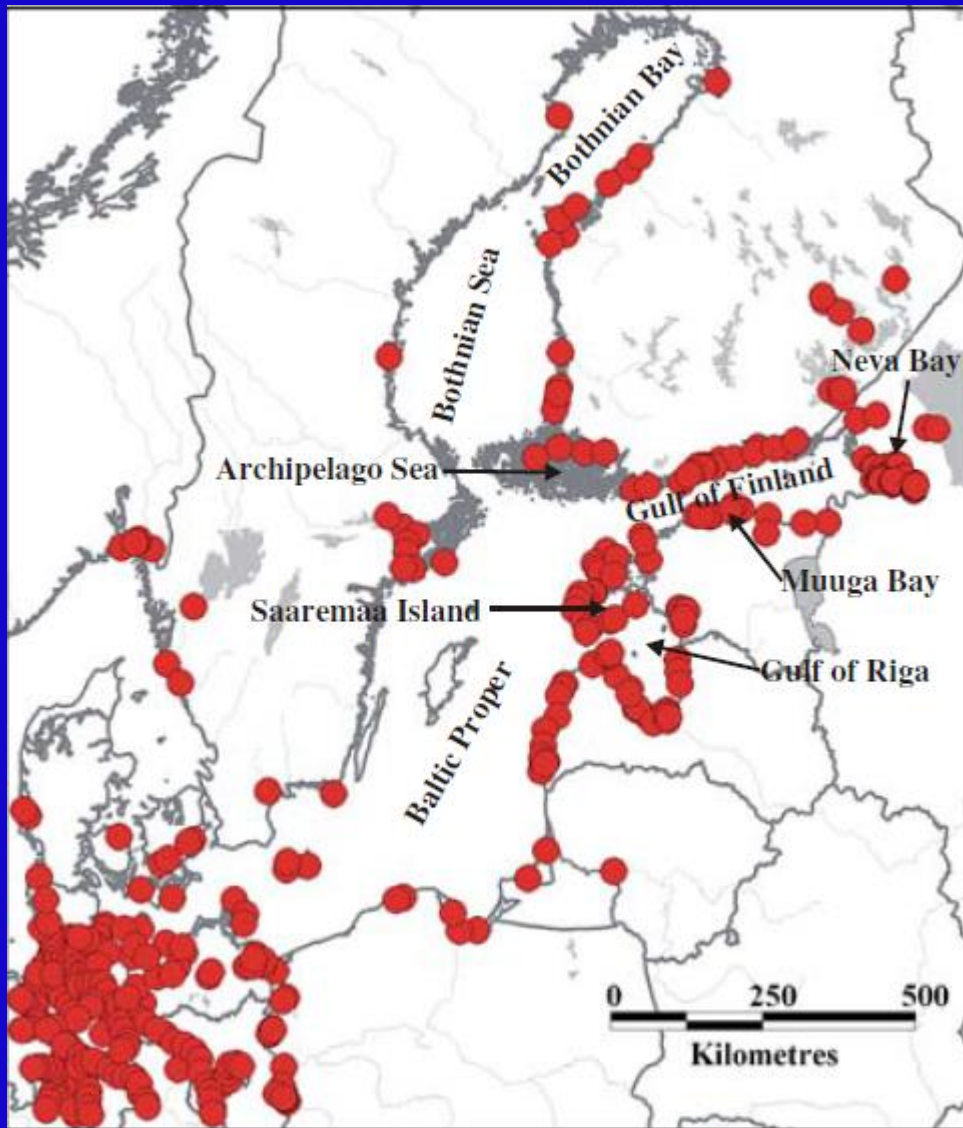

Ökosüsteemi režiiminähe

Peale krabi

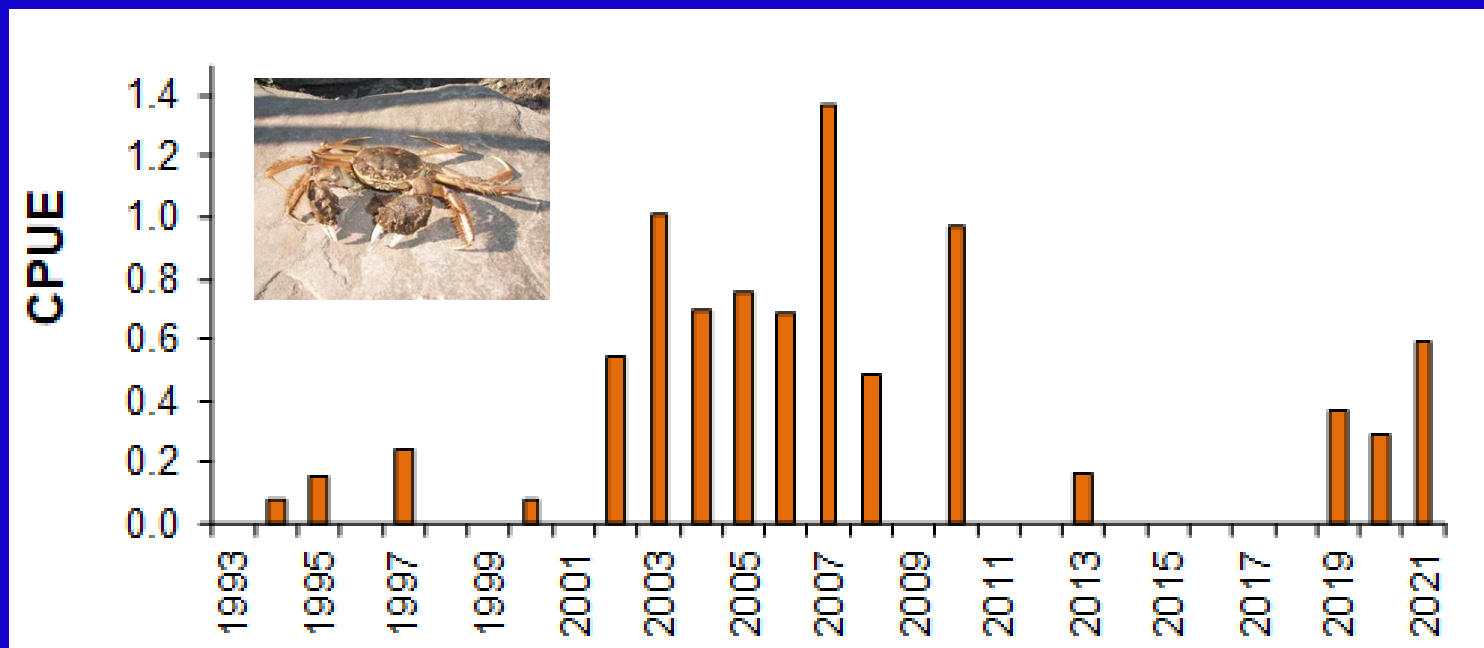

Hiina villkäppkrabi

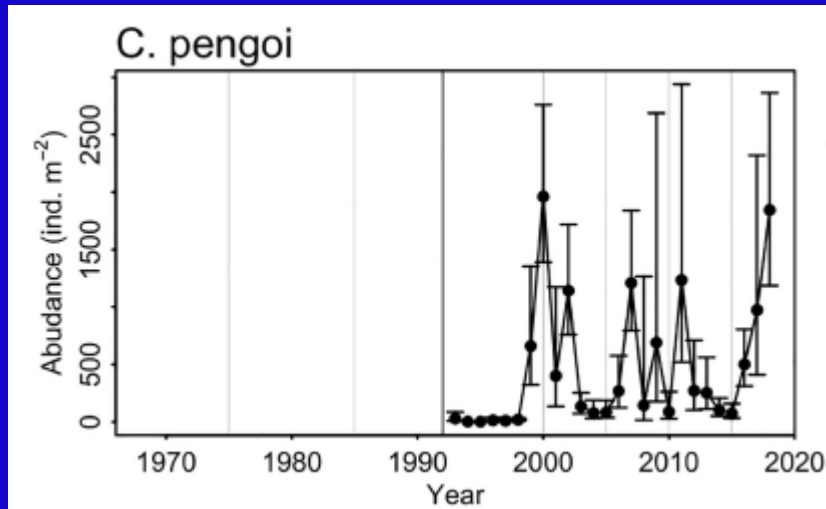
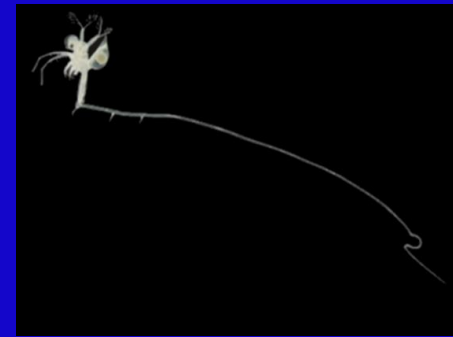
S. Gollasch

Hiina villkäppkrabi püügi-indeks katsepüükides

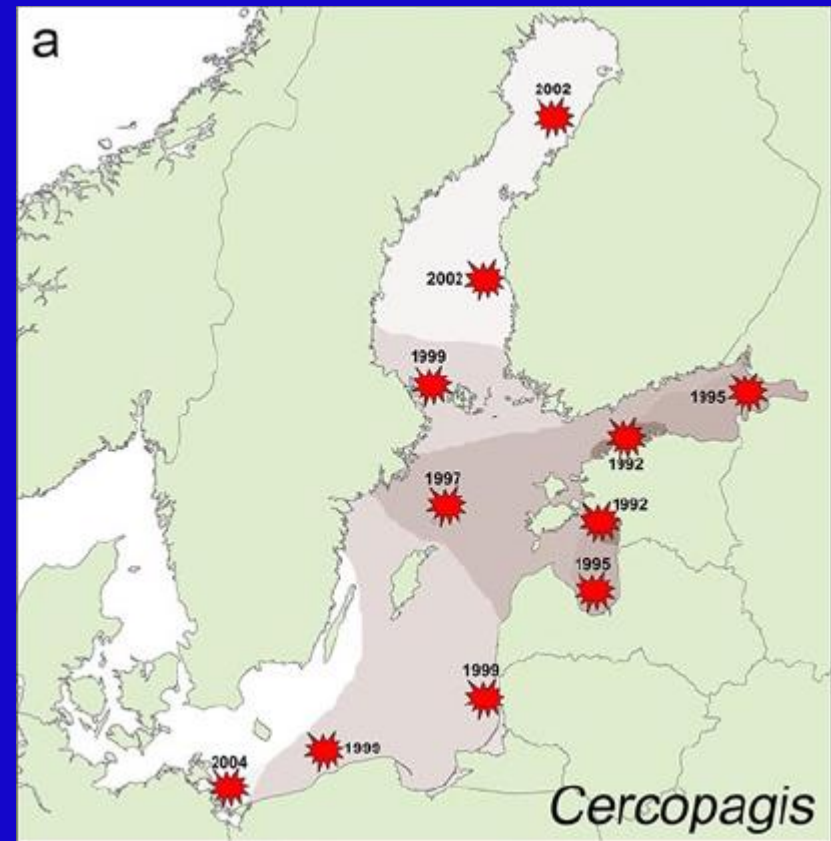

Muuga laht

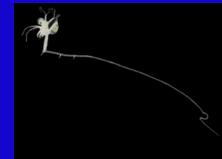
Vesikirp

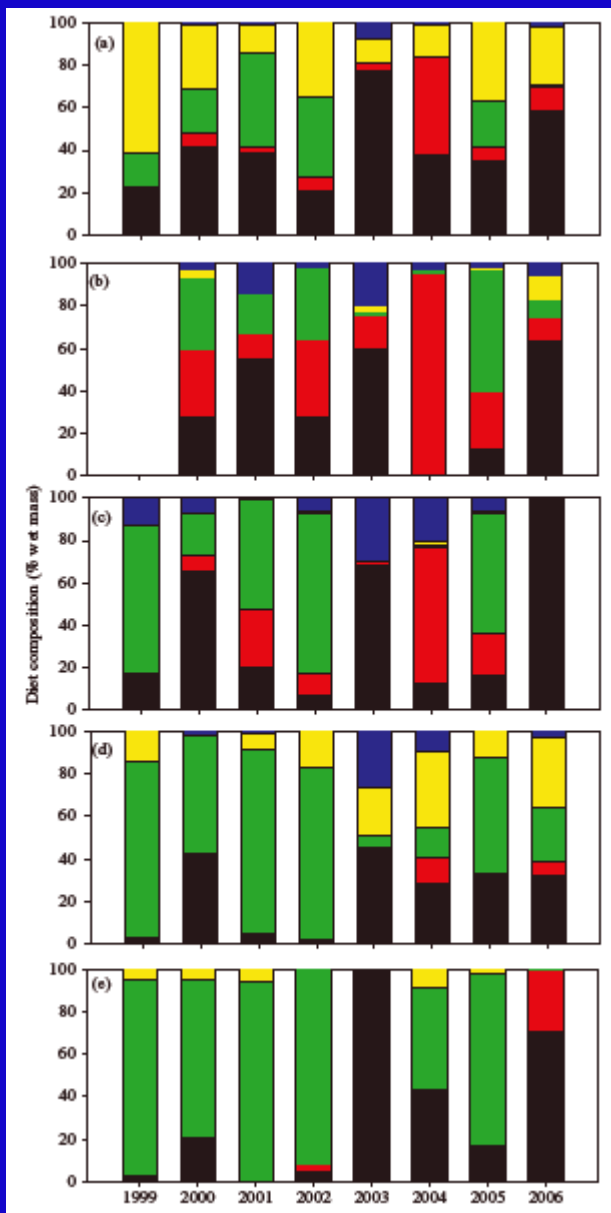
Einberg jt. 2020

Olenin jt. 2016

Vesikirp kala toidus

Suur räim

Noor räim

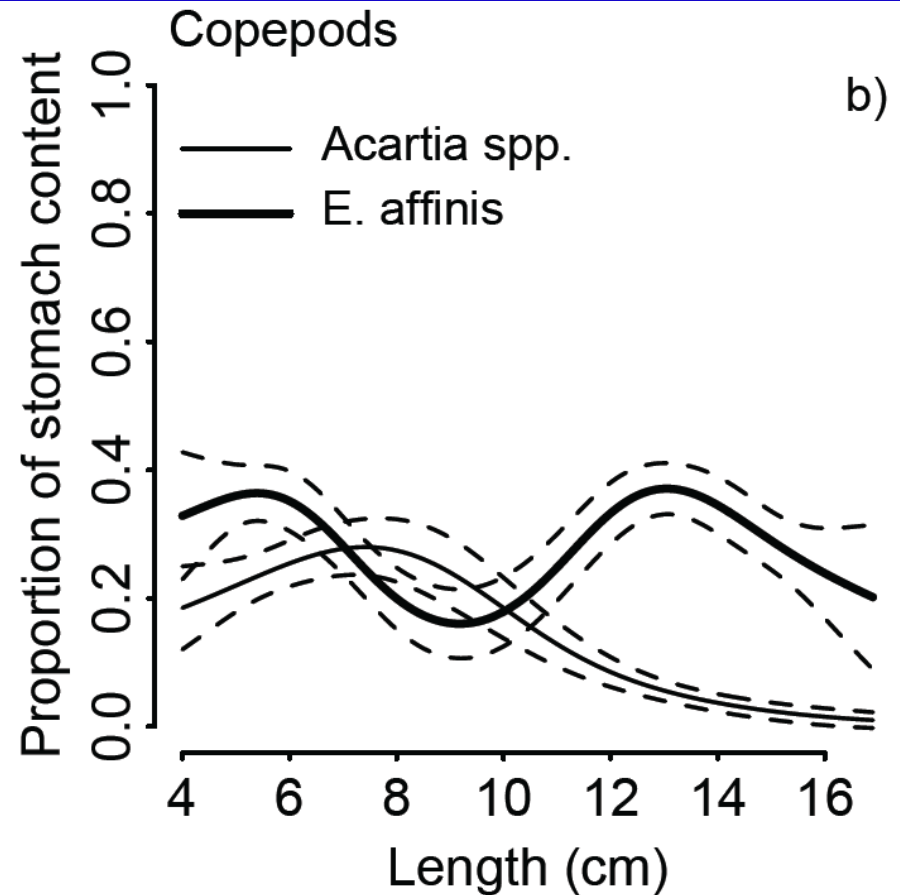
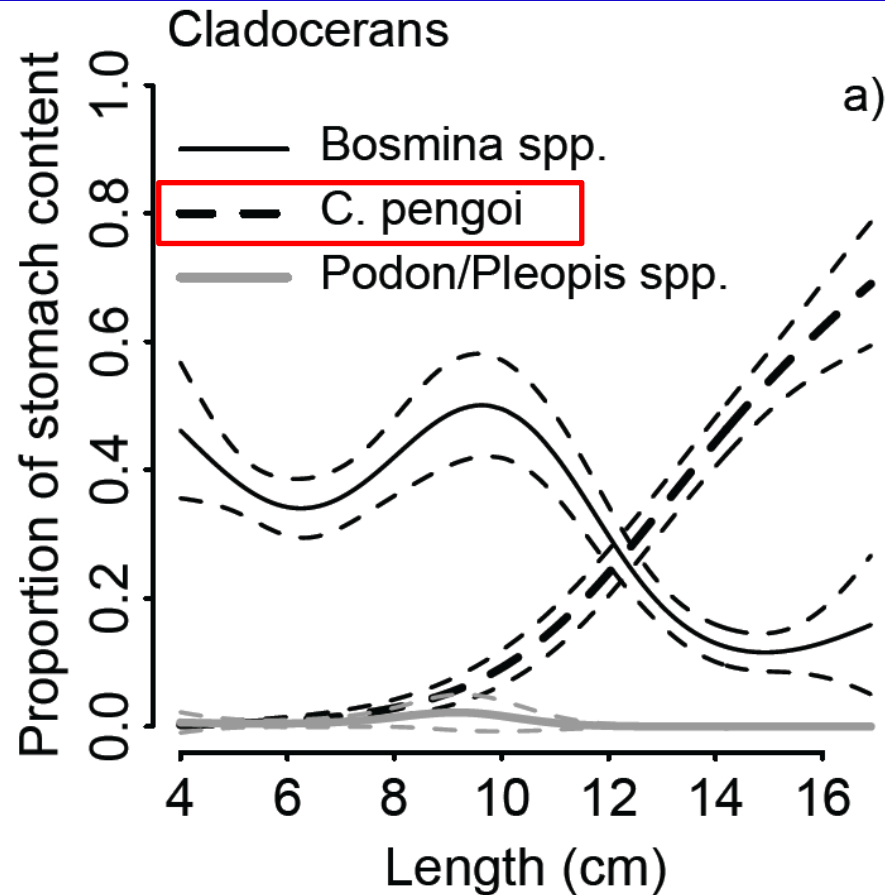
Kilu

Ogalik

Noor meritint

Vesikirp räime toidus

Korgitsuss

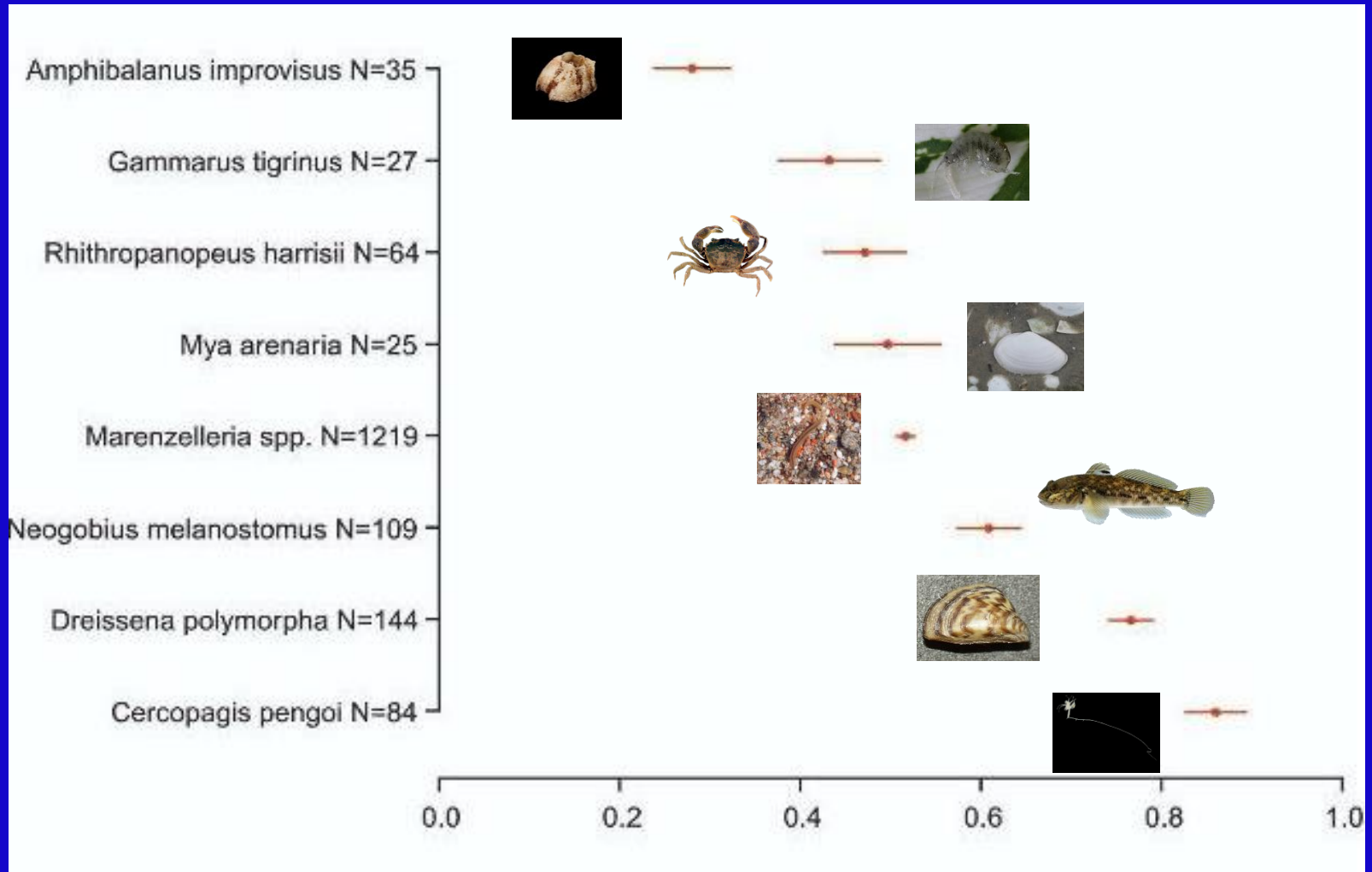

Põhjaläheduse eluviisiga
ümaruss

Võib tungida kuni 40 cm
sügavusele põhjasetetesse

Levinumate Läänemere vöörliikide mõju

Chromodromis annulata (Oz Rittner)

Percnon gibbesi (B. Yokes)

Portunus segnis (IOLR)

Sargocentron rubrum (IOLR)

Stephanolepis diaspros (IOLR)

Rapana rapana

Asparagopsis armata (M. Catra)

Codium fragile (D. Minchin)